

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Харківський національний університет внутрішніх справ

Факультет №6

Кафедра економіки та фінансів

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент»

обов'язкових компонент

освітньої програми другого (магістерського) рівня вищої освіти

072 Фінанси, банківська справа та страхування (Фінансова безпека та фінансові розслідування)

Харків 2018

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 20 вересня № 9

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 19 вересня № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 20 вересня № 8

Розглянуто на засіданні кафедри економіки та фінансів факультету № 6
ХНУВС, протокол від 10 вересня № 14

Розробники: професор кафедри економіки та фінансів, д.е.н., професор
Ковальов Є.В.

Рецензенти:

1. Завідувач кафедри організації виробництва та управління персоналом
Національного технічного університету «Харківський політехнічний
інститут», д.е.н., професор Перерва П.Г.
2. Завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ, к.е.н., доцент
Ткаченко С.О.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» складена відповідно до освітньої програми другого рівня вищої освіти підготовки магістра галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціалізації «Фінансова безпека та фінансові розслідування».

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» є управління грошовими потоками, прибутком, інвестиціями, капіталом підприємств.

Міждисциплінарні зв'язки. Фінансовий менеджмент спирається на знання різних галузей економічних та правових наук. Дисципліна «Фінансовий менеджмент» тісно поєднана з такими нормативними економічними курсами, як «Фінанси», «Гроші та кредит», «Банківська справа», «Менеджмент», «Податковий менеджмент», «Фінансовий аналіз» та іншими. Знання цих курсів та сформовані при їх вивченні навички дають можливість оволодіти знаннями теоретичних положень, сформувані вміння і навички практичної діяльності, які потрібні для проведення аналізу фінансової діяльності підприємства.

Програма навчальної дисципліни складається таких тем:

1. Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту
2. Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту
3. Тема 3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках. Залученні ресурси підприємства
4. Тема 4. Управління грошовими потоками на підприємстві
5. Тема 5. Управління прибутком на підприємстві
6. Тема 6. Управління активами
7. Тема 7. Вартість та оптимізація структури капіталу
8. Тема 8. Дивідендна політика. Управління цінними паперами
9. Тема 9. Управління фінансовими ризиками
10. Тема 10. Управління інвестиціями
11. Тема 11. Антикризове фінансове управління підприємством
12. Тема 12. Фінансове прогнозування та планування

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Фінансовий менеджмент» є оволодіння студентами базових знань з теорії і практики управління фінансами підприємств, стратегії і тактики фінансового

забезпечення суб'єктів господарювання, формування вміння управляти операційною та інвестиційною діяльністю, винайдення вірних фінансових рішень.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Фінансовий менеджмент» є показати роль та значення фінансового менеджменту в організації та управлінні ефективністю виробничо-господарської діяльності підприємств, охарактеризувати методологічний інструментарій та базові показники фінансового менеджменту, навчити основам прийняття фінансових рішень.

1.3. Згідно з освітньою програмою здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- суть та функції фінансового менеджменту;
- основну оптимізаційну задачу фінансового менеджменту;
- основні напрямки діяльності фінансового менеджменту;
- сутність простих відсотків;
- сутність складних відсотків;
- сутність фінансової стійкості та її види і умови;
- показники оцінки використання обігових коштів;
- форми власного та позикового капіталу підприємства;
- етапи формування фінансової структури капіталу;
- прямий та непрямий методи визначення капіталу;
- сутність ефекту фінансового ліверіджу;
- методи оптимізації фінансової структури капіталу;
- показники ефективності інвестиційних проектів;
- методи стратегічного фінансового фінансування;
- сутність банкрутства підприємства;
- методи діагностики банкрутства;
- ефективні форми та методи виходу із стану банкрутства.

вміти:

- розраховувати та аналізувати економічні показники діяльності підприємства;
- вибирати найраціональніші рішення щодо управління фінансовими ресурсами та розраховувати ефективність різних їх варіантів;
- робити тактичні та стратегічні прогнози;
- прогнозувати фінансову стратегію підприємства та його партнерів;
- здійснювати розрахунки ризиків в сфері фінансової діяльності підприємств;
- користуватись законодавчими і нормативними документами, які регулюють діяльність підприємства в сфері фінансів.

1.4. Форма підсумкового контролю – екзамен.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3,0 кредиту ECTS.

2. Короткий опис змісту навчальної дисципліни

Тема 1. Теоретичні та організаційні основи фінансового менеджменту

Поняття фінансового менеджменту. Функції фінансового менеджменту та їх значення. Фінансовий менеджмент як система управління фінансами підприємства. Необхідність і умови ефективності фінансового менеджменту та умови її досягнення.

Основні завдання фінансового менеджменту. Забезпечення максимізації прибутку і ринкової вартості підприємства в реалізації кінцевих інтересів його власників.

Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту. Завдання фінансового менеджменту.

Місце фінансового менеджменту в організаційній структурі підприємств. Методи і прийоми фінансового менеджменту. Основи тайм-менеджменту, як важливої складової фінансового менеджменту.

Тема 2. Система забезпечення фінансового менеджменту

Методологічні основи побудови системи забезпечення фінансового менеджменту.

Організаційне забезпечення фінансового менеджменту.

Характеристика моделі фінансової інфраструктури підприємства. Системи і методи внутрішнього фінансового контролю. Фінансові ресурси підприємства. Фонди грошових засобів.

Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту.

Фінансова інформаційна база. Показники інформаційного забезпечення фінансового менеджменту. Зміст фінансової звітності. Загальні вимоги до інформаційної бази. Основні користувачі фінансової інформації. Показники фінансового стану підприємства.

Тема 3. Визначення вартості грошей у часі та її використання у фінансових розрахунках. Залученні ресурси підприємства

Необхідність і значення визначення вартості грошей у часі.

Фактори, що впливають на зміну вартості грошей у часі. Вплив інфляції на зміну вартості грошей. Ризик та його вплив на зміну вартості грошей. Нарахування простих і складних процентів.

Майбутня вартість грошей та її зміст.

Поняття компаундирування. Розрахунок майбутньої вартості грошей з урахуванням ануїтетів. Використання процентного фактору у розрахунках майбутньої вартості грошей.

Теперішня вартість грошей та її зміст.

Поняття дисконтування та сфери його застосування. Визначення суми дисконту, чистого дисконтного доходу. Розрахунок теперішньої вартості ануїтетів.

Тема4. Управління грошовими потоками на підприємстві

Поняття грошового потоку.

Значення грошових потоків у діяльності підприємства. Оптимізація грошових потоків. Види грошових потоків та їх класифікація. Принципи управління грошовими потоками. Складання звіту про рух грошових коштів.

Вхідні грошові потоки та їх характеристика.

Зміст і завдання управління вхідними грошовими потоками. Управління грошовими потоками, пов'язаними з операційною діяльністю. Управління грошовими потоками, пов'язаними з фінансовими операціями.

Управління вихідними грошовими потоками.

Зміст і завдання управління вихідними грошовими потоками. Управління грошовими потоками: оплата рахунків суб'єктів господарювання, перерахування коштів у бюджет і цільові державні фонди, погашення зобов'язань по кредитах та інших боргових зобов'язаннях, витрати на оплату праці. Планування надходження і використання грошових коштів.

Тема5. Управління прибутком на підприємстві

Зміст і завдання управління прибутком підприємства.

Системний підхід до управління прибутком. Інформаційна база управління прибутком.

Управління прибутком від операційної діяльності.

Формування прибутку від основної діяльності. Фактори, що впливають на формування прибутку. Управління формуванням собівартості. Розрахунок граничної виручки і граничних витрат. Аналіз беззбитковості. Політика максимізації прибутку підприємств.

Управління формуванням прибутку від іншої операційної діяльності. Формування прибутку від фінансових операцій.

Сутність і завдання управління розподілом прибутку.

Аналіз використання прибутку. Політика розвитку підприємства за

використання прибутку.

Амортизаційна політика підприємства. Факторний аналіз прибутку.

Тема 6. Управління активами

Склад і структура активів підприємства. Оцінка активів. Зміст і завдання управління оборотними активами.

Управління виробничими запасами. Управління дебіторською заборгованістю. Управління грошовими коштами.

Джерело формування оборотних активів підприємств та шляхи забезпечення їх оптимальної структури.

Управління необоротними активами підприємства.

Тема 7. Вартість та оптимізація структури капіталу

Сутність капіталу підприємства.

Класифікація капіталу. Визначення загальної потреби в капіталі. Управління формуванням власного капіталу.

Позичковий капітал.

Довгострокові та короткострокові фінансові зобов'язання. Управління позичковим капіталом.

Вартість капіталу.

Визначення вартості власного та акціонерного капіталу. Оцінка позичок. Ефект фінансового левериджу.

Структура капіталу.

Фактори, що впливають на структуру капіталу. Управління структурою капіталу. Вплив структури капіталу на вартість підприємства.

Тема 8. Дивідендна політика. Управління цінними паперами

Основні методи та напрямки дивідендної політики. Основні типи та теорії дивідендної політики.

Види цінних паперів. Доходи по цінним паперам. Ринок цінних паперів. Основні характеристики цінних паперів. Портфель цінних паперів. Управління портфелем цінних паперів. Загальний розрахунок прибутковості портфеля цінних паперів. Ціни та формування цін цінних паперів. Фондова біржа. Торгівля на біржі.

Тема 9. Управління фінансовими ризиками

Економічна сутність фінансових ризиків та їх класифікація.

Основні види фінансових ризиків. Фактори, які впливають на рівень фінансових ризиків.

Зміст управління фінансовими ризиками.

Методи розрахунку ризиків. Економіко-статистичні, експертні та аналогові методи оцінки рівня ризиків.

Способи уникнення та нейтралізації фінансових ризиків.

Тема 10. Управління інвестиціями

Сутність і класифікація інвестицій.

Зміст і завдання управління інвестиціями. Види інвестицій. Формування інвестиційної політики.

Форми реальних інвестицій та особливості управління ними. Капітальні вкладення. Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів і вимоги їх розробки.

Управління джерелами фінансування капітальних вкладень. Прогнозування джерел.

Фінансова інвестиційна діяльність підприємства.

Управління фінансовими інвестиціями. Вкладення коштів у цінні папери. Розміщення коштів на депозитних рахунках.

Оцінка інвестиційних проектів. Лізинг, як капіталозберігаюча форма інвестицій.

Тема 11. Антикризове фінансове управління підприємством

Зміст і завдання антикризового фінансового управління підприємством. Методи прогнозування банкрутства підприємства. Система попереднього реагування на загрозу банкрутства і комплекс упереджувальних заходів.

Фінансова санація підприємства як елемент антикризового управління. Методи фінансування санації підприємства. Управління внутрішніми джерелами фінансування та залучення зовнішніх фінансових джерел.

Реструктуризація та ліквідація в системі антикризового фінансового управління підприємством.

Тема 12. Фінансове прогнозування та планування

Фінансове прогнозування і планування в системі фінансового менеджменту.

Методи фінансового прогнозування та планування.

Бюджетування та його сутність. Види бюджетів. Складання бюджетів. Оперативне фінансове планування як основа внутрішнього фінансового контролю.

Суть і взаємозв'язок фінансового прогнозування і планування. Цілі і завдання фінансового прогнозування. Прогнозування фінансових результатів.

Розрахунок і аналіз ресурсів, необхідних для реалізації цілей фінансового прогнозування.

Методи фінансового прогнозування. Управління вхідними грошовими потоками. Управління вихідними грошовими потоками. Оперативне регулювання поточних надходжень і витрат грошових коштів.

3. Рекомендована література

Основна

1. Конституція України // Голос України. – 1996. – 13 липня
2. Бюджетний кодекс України. Ухвалений Верховною Радою України 22.03.2001р.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997р. №280/97-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №24.
4. Закон України «Про страхування» від 7.03.1996р. №85/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №18.
5. Закон України «Про цінні папери і фондову біржу» від 18.06.1991р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №38.
6. Закон України «Про Рахункову палату Верховної Ради України» від 11.07.1996р. №315/96-ВР// Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №43.
7. Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні» від 26.01.1993р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №13.
8. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 22.04.1993р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №23.
9. Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування» від 26.06.1997р. № 400/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – №37.
10. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.200р. №1533-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – №22.
11. Закон України «Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 22.02.2001р. №2272-III // Офіційний вісник України. – 2001. – №12.
12. Закон України «Про обов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням» від 18.01.2001р. № 2240-III // Урядовий кур'єр від 28.02.2001р. – №38.

13. Указ Президента України «Про Державне Казначейство України» // Діло. – 1995р. – №43.
  14. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Л.О.Коваленко, Л.М.Ремньова. – К.: Знання, 2008. – 484 с.
  15. Петленко Ю.В. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Ю.В.Петленко. – К.: Кондор, 2007. – 296 с.
  16. Кондратенко Н.О. Конспект лекцій з дисципліни «Фінансовий менеджмент» / Н.О.Кондратенко. – Х.: ХНУМГ, 2008. – 81 с.
  17. Фінанси / за ред. В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2008. – 386
- Допоміжна**
18. Азаренкова М.Г., Борисенко І.І. Фінанси: Практикум: Навч. посіб. – К.: Знання, 2008. – 279 с.
  19. Аристов Д.В., Гузов К.О. Ликвидность банков: скрытая угроза // Деньги и кредит. – 2007. – №7. – С. 155.
  20. Артюх Т.М. Страхові послуги: Навч.- метод. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 123с.
  21. Белінська Б.М. Теоретичні засади аналізів валютних ризиків // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – №10. – С. 228.
  22. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: Учебный курс. Киев: Ника-центр, Эльга. 1999. – 367с.
  23. Бланк И.А. Финансовый менеджмент. – К.: Ника-Центр, 2004. – 638с.
  24. Бондаренко Л.А. Побудова системи ризик-менеджменту в комерційному банку // Фінанси України. – 2003. – №9. – С. 112.
  25. Василик О.Д. Теорія фінансів: Підручник. – 4-е вид., доп. – Київ: НІОС, 2003. – 416 с.
  26. Волохов В.І. Оцінка ефективності кредитної діяльності банків // Фінанси України. – 2003. – №4. – С. 40.
  27. Готовчиков И.Ф. Комплексная оптимизация управления экономическим состоянием предприятия // Финансовый менеджмент. – 2003. – №2. – С. 148.
  28. Грідчін М.В., Захожай В.Б., Осіпчук Л.Л., Субботовіч Ю.Л., Томчишина К.М. Фінанси (теоретичні основи): Підручник. – К.: МАУП, 2002. – 280с.
  29. Грідчин М.В. Финансовый менеджмент: Курс лекций. – К.: МАУП, 2002. – 160с.
  30. Елецких С.Я., Жабин А.И. Конспект лекций по дисциплине «Финансовый менеджмент» для студентов специальностей 7.050104, 7.050106 – Краматорск.: ДГМА, 2000. – 120 с.
  31. Єлецьких С.Я., Тленова Г.В. Збірник тестових завдань з курсу

- «Фінансовий менеджмент» (для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання) – Краматорськ: 2002. – 16 с.
32. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник. – К.: Знання, 2000.
  33. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. – К.: Знання, 2007. – 1072 с.
  34. Кірейцева Г.Г. Фінансовий менеджмент.: Навч.посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 215с.
  35. Киселёв И.А. Методологические аспекты управления банковскими рисками // Финансовый менеджмент. –2001. – №1.– С. 234.
  36. Ковалев В.З. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности. – М.: Финансы и статистика. – 2000. – 450 с.
  37. Колісник М.К., Маслак О.О., Романів Є.М. Фінансовий ринок. – Л.: Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2004. – 191 с.
  38. Маслова С.О., Опалов О.А. Фінансовий ринок. – К.: Каравела, 2004. – 344 с.
  39. Опарін В.М. Бюджетна система: Навч.-метод. посібник для самост. вивчення дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 336 с.
  40. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 4-те вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 240 с.
  41. Поддєрьогін А.М., Буряк Л.Д., Калач Н.Ю. Фінансовий менеджмент: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2001. – 434с.
  42. Романенко О.Р. Фінанси: Підручник. – К: Центр Навчальної літератури, 2006. – 312 с.
  43. Савчук В.П. Управление финансами предприятия. Учебное пособие – М.: БИНОМ. Лаборатория знаний. 2003. – 469с.
  44. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. – К.: Издательский дом «Максима»,2001. – 600с.
  45. Стоянова Е.С. Финансовый менеджмент. Теория и практика: Учебник Москва. 1999. – 230с.
  46. Стоянова Е.С.Финансовый менеджмент: теория и практика: Учебник. – М.: Изд-во «Перспектива»,2004. – 325с.
  47. Терещенко О. Фінансова санація та банкрутство підприємства: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000. – 412 с.
  48. Фещенко Л.В., Проноза П.В., Меренкова Л.О. Фінанси: Навч. посіб. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2003. – 210 с.

49. Фінанси: курс для фінансистів: Навч. посіб. / За ред. В.І. Оспіщева. – К.: Знання, 2008. – 567 с.
50. Фінанси: Ситуаційні вправи: Навч. посібник /Упоряд.: О.І. Сидоренко, П.С. Редько. – К.: Навч.-метод. центр «Консорціум із удоскон. менеджмент-освіти в Україні», 2005. – 424 с.
51. Фінансовий менеджмент: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2005. – 536 с.
52. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: Підручник. – К.: Кондор, 2006. – 380 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

53. www.google.com.ua; www.meta.ua; www.yandex.ua – пошукові ресурси
54. www.nau.kiev.ua – нормативні документи України
55. www.osvita.org.ua – освітний портал
56. www.dinai.com – бізнес, документи, новини в Україні
57. www.carreerguide.com.ua – робота, освіта, стажування
58. www.azbookaeko.narod.ru – все для економіста та бухгалтера

4. Засоби оцінювання здобувачів вищої освіти: питання, які виносяться на складання підсумкового контролю - екзамену

1. Аналіз фінансових звітів у системі управління фінансами підприємства.
2. Визначення потреби в оборотних активах підприємства.
3. Вплив амортизаційної та дивідендної політики підприємства на формування прибутку.
4. Вплив грошових потоків на фінансовий стан та кінцеві результати діяльності підприємства.
5. Вплив змінних та постійних витрат на рівень беззбитковості.
6. Економічна сутність та класифікація інвестицій.
7. Вплив структури капіталу на фінансування його потреб.
8. Вхідні грошові потоки, їх структура та характеристики.
9. Ефект фінансового левериджу.
10. Капітал і його сутність.
11. Зміст і завдання управління грошовими потоками.
12. Інвестиційні проекти та методи їх оцінки.
13. Управління необоротними активами підприємства.
14. Компаундування: поняття та сутність.
15. Методика визначення ціни капіталу.
16. Моделі прогнозування банкрутства підприємства.
17. Операційний леверидж та система пов'язаних з ним показників.

18. Оптимізація структури капіталу.
19. Організаційно-фінансове забезпечення реструктуризації підприємства.
20. Основні причини зміни вартості грошей у часі.
21. Оцінка майбутньої і теперішньої вартості грошей з урахуванням фактора інфляції.
22. Управління та оцінка ліквідності підприємства.
23. Оцінка та управління платоспроможністю підприємства.
24. Управління та оцінка прибутковості підприємства.
25. Політика управління фінансовими інвестиціями та методи оцінки їх ефективності.
26. Поняття і сутність дисконтування.
27. Політика управління фінансовими ризиками.
28. Поточне і перспективне фінансове планування і фінансова стратегія.
29. Поняття теперішньої та майбутньої вартості грошей.
30. Премія за ризик та порядок її визначення.
31. Реальні інвестиції та їх характеристика.
32. Реструктуризація в системі антикризового фінансового управління.
33. Розробка цінової політики та її оптимізація на підприємстві.
34. Системи попередження кризи та методи її профілактики.
35. Стратегія формування оборотних активів.
36. Суб'єкти та об'єкти фінансового менеджменту.
37. Управління виробничими запасами підприємства.
38. Управління прибутком від операційної діяльності.
39. Управління грошовими активами.
40. Сутність та основні завдання антикризового фінансового управління.
41. Управління дебіторською заборгованістю.
42. Управління формуванням та використанням чистого прибутку підприємства.
43. Управління розподілом прибутку підприємства.
44. Фінансовий контролінг у системі антикризового управління.
45. Управління фінансовою санацією підприємства.
46. Фінансові ризики, їх сутність та класифікація.
47. Формування портфеля фінансових інвестицій.
48. Фінансовий леверідж. Сутність та визначення його величини.
49. Управління фінансовою стійкістю підприємства.
50. Характеристика моделей фінансування оборотних активів.